

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНЬСЬКОГО»
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

14-15 грудня, 2022 р.

м. Одеса

***Всеукраїнська науково-практична
конференція
студентів та молодих вчених
із міжнародною участю***

Програма та матеріали виступів учасників

***ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ***

Боровикова Кароліна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП Філологія.
Переклад (італійська), спеціальність 035 «Філологія»
Науковий керівник: **Лілія Ципоренко,**
старший викладач кафедри італійської філології
Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

КОНЦЕПЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ

Глобалізація та, як наслідок, міжнародний поділ праці спонукає суспільство до опанування форм абстрактного пізнання, віддаючи науковим знанням першорядну роль у соціальній, політичній та економічній сферах. Під суспільством знань ми розуміємо такий тип суспільства, де знання відіграють фундаментальне значення у життєвих процесах особистості з політичної, економічної та соціальної точок зору і яке базується у своєму розвитку та конкурентоспроможності на дослідженнях та інноваціях. Суспільство знань динамічно розвивається, і розвиток цей забезпечується розумінням, що:

- знання займає ключове місце в усіх сферах життя, є запорукою досягнення процвітання та зростання особистості;
- особистість як соціальний суб'єкт, що постійно набуває нових знань, отримує результати своєї когнітивної діяльності у вигляді нових продуктів та послуг, які надає;
- удосконалення систем виробництва та передавання знань — обов'язкова умова розширення виробництва;
- пропозиція знання задовільняє попит на знання і одночасно формує цей попит;
- системи, що виробляють матеріальний продукт та системи, які продукують знання, знаходяться у нерозривній взаємодії.

Термін «суспільство знань» вперше було використано під час засідання Європейської Ради, що відбулось у Лісабоні в 2000 році і яке поставило Європі за стратегічну мету розвиток економіки, заснованої на знаннях, здатної досягти сталого зростання з новими робочими місцями та більшою соціальною єдністю. Таким чином, необхідно підкреслити важливість компетенцій, умінь і навичок у соціальному розвитку, оскільки вони є елементами аналізу нових виробничих процесів.

Основні характеристики суспільства знань викладено у Всесвітній доповіді ЮНЕСКО «До суспільств знань», підготовленій під керівництвом Франсуази Рів'єр, заступниці Генерального директора ЮНЕСКО у 2005 році. У документі зазначено, що суспільство знань відрізняється від інформаційного, або постіндустріального суспільства тим, що інформаційне суспільство ґрунтується на понятті технології, а суспільство знань має розгалужені

соціальні, економічні та політичні виміри, фокусуючись на ідеї, що людина — виробник і носій знань. Це зумовлює глибоке зосередження на рівні індивідуальних і соціальних процесів пізнання. Іншим твердженням є те, що термін «знання» має ширше значення, виходить за рамки суто інформації й здатне повноцінно охоплювати складність і різноманітність навчання. Тобто розуміння суспільства знань набуває нових, ширших значень.

Процес трансформації в бік «суспільства знань» передбачає масивний пласт змін. У розвинутих країнах галузь освіти та інтелектуальних послуг, біомедичних технологій, виробництва нових джерел енергії посіло перше місце, посунувши на задній план індустріальний сектор, а разом із цим система управління та організації виробництва повинні набути докорінних змін. Самоорганізація та горизонтальні структури управління демонструють більшу ефективність внаслідок збільшення наукоємності праці, а звідси появи професіоналів, справжніх знавців своєї галузі. Таким чином, у суспільстві, заснованому на знаннях, система освіти перетворюється на базовий інститут. У такому суспільстві освічені люди задіяні в ширшому спектрі інтелектуальних професій на відміну від «традиційного» суспільства, а оволодіння знанням виступає вирішальним фактором конкурентноспроможності працівників на ринку праці в економіці знань.

Зростаюча важливість потенціалу освіти у сучасному світі призвела до ідеології та практики неперервної — довжиною в усе життя — освіти. Мета і завдання навчання протягом усього життя прописані в Кельнській хартії, що була прийнята на саміті Великої вісімки у 1999 році.

Загальнолюдська та філософська значимість ідеї неперервної освіти досить велика, оскільки її сенс полягає в тому, щоб забезпечити кожній людині можливість постійного вдосконалення, творчого та професійного розвитку, оновлення знань, умінь, навичок та якостей протягом життя, а отже, це сприятиме процвітанню всього суспільства. Професорка В. Астахова вважає, що неперервна освіта — це «цілісний освітній процес, що здійснюється впродовж усього життя людини, а також принцип, що лежить в основі всієї організації системи освіти» [4].

Вважається, що термін «неперервна освіта» був уперше вжитий в 1968 р. у матеріалах генеральної конференції ЮНЕСКО. Після опублікування доповіді комісії під керівництвом Е. Фора (1972 р.) ЮНЕСКО було ухвалено рішення, яке визнало неперервну освіту основним принципом, керівною конструкцією для нововведень чи реформ освіти у всіх країнах світу.

Політика навчання довжиною в життя стала основою Європейської стратегії зайнятості. Хід і перспективи реалізації ідеї неперервної освіти в державах-членах ЄС відображені в проєктах «Освіта та навчання, 2010», «Освіта та навчання, 2020». У своїй освітній політиці ЄС намагається відповісти на такі основні виклики сучасності, як дефіцит кваліфікованої робочої сили, глобальна конкуренція, старіюче суспільство.

Що стосується останнього, то за даними Статистичного бюро Європейського Союзу станом на 2018 рік середній рівень народжуваності в Іспанії, Португалії та Італії становить приблизно 1,3 дитини на жінку. Щоби населення залишалось постійним, на жінку мало б припадати 2,1 дитини. Швидко старіє також Західна Європа: дані засвідчують, що старші люди становлять велику частину населення у Німеччині та Франції.

У період між 2000 і 2007 рр. населення 25 країн ЄС у віці до 14 років зменшилось на 1,5%, а у віці 65 та старше збільшилося на 1,3%. При цьому тенденція до старіння населення тільки зростала протягом минулого десятиліття. Згідно з існуючими даними, до 2050 року на кожну дитину 1-4 років припадатиме двоє літніх людей віком за 65 років. Ця тенденція підтверджує те, про що демографи кажуть вже не перше десятиліття: люди у більшості країн живуть довше і не народжують тієї кількості дітей, яка була б достатньою для підтримки балансу населення.

Така тенденція поставила на порядок денний здійснення політики та інвестицій, спрямованих на покращення охорони здоров'я та підвищення добробуту населення. Вона потребувала також коригування політики зайнятості та освіти, аби гарантувати людям старшого віку можливість повноцінної участі в соціально-економічному розвитку. Відповідна політика націлена на підвищення числа студентів старшого віку, забезпечення більшої привабливості для них освітніх програм, поліпшення здатності навчальних закладів більш ефективно задовольняти освітні потреби літніх людей в умовах серйозних фінансових обмежень, адже Європейська комісія з неперервної освіти визначила освіту дорослих, як будь-яку навчальну діяльність протягом життя задля досягнення особистих, соціальних, професійних цілей [3].

Дослідниця Ю. Деркач наголошує, що неперервна освіта проходить через усі типи навчальної діяльності протягом усього життя з метою вдосконалення знань, умінь, навичок, підвищення кваліфікаційного рівня відповідно до соціальних, професійних, особистих потреб особистості [2]. З цією метою організуються комп'ютерні класи, лекції, семінари, мовні курси, художні семінари, групи хобі, кіно та театральні клуби, спеціальні зустрічі, спільне проведення свят та поїздок, а також інноваційні освітні проєкти для людей старшого віку.

Так, у рамках програми ЄС Grundtvig фінансувався проєкт «Teddy Bear», адресований різним поколінням. Людям віком 50 і більше, у тому числі з обмеженими можливостями, а також страждаючим від хвороби Альцгеймера помірної тяжкості, була надана можливість спілкуватися з учнями початкових шкіл віком від 6 до 12 років — спільно організувати свята, ігри, ділитися історіями зі свого життя, передавати якісь вміння. Проєкт справив позитивний вплив на обидві сторони, сприяв взаєморозумінню різних поколінь і взагалі продемонстрував ефективність як відповідь на демографічний виклик сучасної Європи.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розпочала у 2011 р. реалізацію у своїх країнах програми РІААС (Programme for the International Assessment of Adult Competencies), призначеної для багатоетапної оцінки професійних навичок та компетенцій дорослого населення працездатного віку (16-64 років). Оцінювання обчислює рівень володіння дорослими ключовими навичками обробки інформації — грамотністю, рахунком та вмінням розв'язувати задачі різних рівнів складності — і збирає інформацію про те, як дорослі використовують свої навички вдома, на роботі та в спільноті. Таке міжнародне оцінювання проводиться в більш ніж 40 країнах і вимірює ключові когнітивні та робочі навички, необхідні для участі людей у житті суспільства та процвітання економіки.

В Європі та США приділяють велику увагу розробці методик та інструментарію комплексних вимірників ключових компетенцій, що високо прогнозують ефективність роботи. Державна Комісія з розвитку найважливіших навичок (SCANS), заснована американським міністром праці, визначила список «загальних» компетенцій (ресурси, міжособистісні, інформаційні системи та технології). У країнах ЄС розроблено карту особистісних навичок (Personal Skills Card), яка дозволяє ідентифікувати та перевіряти набуті в ході неформального навчання компетенції. За допомогою Європейської системи акредитації навичок (European Skills Accreditation System) свою компетенцію можуть ідентифікувати і підтвердити робітники-мігранти, а також ті, хто прагне зробити професійну кар'єру на основі компетенцій, отриманих не в освітніх установах, а в результаті власного досвіду.

Перехід до неперервної освіти потребує зміни системи управління освітньою сферою та її ресурсного забезпечення. Рівень фінансування освіти істотно диференційований за країнами як в абсолютних, так у відносних показниках. Країни Організації економічного співробітництва та розвитку витрачають на освіту в середньому 6,2% ВВП. При цьому даний показник варіюється від 7% і більше в Данії, Ізраїлі, Ісландії, Сполучених Штатах [1].

У багатьох розвинених країнах пряма державна підтримка студентів включає освітні кредити, розвивається практика партнерства урядів з комерційними банками, створюються спеціальні програми освітніх кредитів. Кредитування передбачає різні схеми повернення кредиту. Зазвичай надається відстрочка виплат на строк від 1 до 5 років після закінчення навчання. Витрати на повернення кредиту істотно різняться в залежності від основної схеми освітніх кредитів (соціальна/бюджетна). Наприклад, у Швеції та Великій Британії сума повернення залежить від доходу. У Німеччині відсутній рівень відсоткової ставки, у Великобританії реальна ставка є нульовою. В інших країнах ЄС процентна ставка або субсидується, або відображає реальні витрати уряду при наданні кредиту.

Підсумовуючи, доходимо висновку, що головна задача неперервної освіти — створення для кожної людини можливостей отримання і поповнення

знань упродовж життя. Освіта дорослих є соціальним інститутом, що забезпечує постійне збагачення особистісного потенціалу. Успіх освітніх зусиль визначається послідовною політикою та діями всіх тих, хто працює на підвищення добробуту та соціального розвитку країни. Послідовність такої політики забезпечується горизонтальною взаємодією (міністерств освіти, соціального розвитку та сім'ї) та поліпшенням динамічного співробітництва через різні рівні освіти.

Література:

1. OECD (2022), Education at a Glance 2022: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>
2. Деркач Ю. Неформальна освіта як умова неперервного навчання молоді. Вісник Львівського університету. Серія «Педагогічна». Львів, 2008. Вип. 23. С. 17–22.
3. Махиня Н. В. Особливості освіти дорослих у країнах Європейського Союзу : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Modern problems of education and science», (м. Будапешт, 26-27 січня 2013). [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://scaspee.com/6/post/2013/1/3.html>
4. Непрерывное образование как принцип функционирования современных образовательных систем: первый опыт становления и развития в Украине : монографія / под общ. ред. В.И. Астаховой. Харьков : НУА, 2011. 214 с.

*Васильєва Лариса,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 033 – Філософія
Науковий керівник: **Борінштейн Євген,**
д.ф.н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ПАТРІОТИЗМ - ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ СВІДОМОЇ НАЦІЇ

Розв'язання фактичної війни проти України різко загострило потребу в піднесенні патріотизму задля подальшої національної консолідації народу перед реальними мілітаристськими загрозами з боку Росії.

Патріотизм походить від (грец. πατριώτης — співвітчизник, грец. πατρίς та лат. patria — батьківщина). Відповідно, патріотизм можна визначити як любов до своєї країни, ототожнення з нею, особливу турботу про її добробут і добробут співвітчизників.